

VAN DE REDACTIE

Hoewel het jaar al een flink eind op streek is, nu pas het eerste nummer van VTB nieuws 2006. Het is geen themanummer geworden, maar de nadruk ligt duidelijk bij interessante ontwikkelingen m.b.t. de illegale houtkap. Er is veel aan de hand; het FLEGT proces, het nieuwe VVNH beleidsplan 'De wortels van hout' en 'eco crime' (waaronder illegale houthandel) als nieuw thema binnen strafrecht en criminologie. Verder in dit nummer de verslagen van de ALV en een boeiend symposium over waardering en financiering van natuur. En last but not least kan de winnende foto van de fotowedstrijd bewonderd worden. Hij is gewonnen door Peter Dam die in Papua Nieuw Guinea werkt. De uiteindelijke keuze was moeilijk dus dat rechtvaardigt om alle foto's te bekijken op de VTB website. Wij wensen jullie veel lees (en kijk) plezier!

ALV VAN DE VTB: EDITIE 2006

De ALV van de VTB werd dit jaar op 23 februari gehouden en werd - zoals inmiddels gebruikelijk - weer voorafgegaan door een inhoudelijk programma, deze keer met als thema "De kunst van het lobbyen". Annemarie Goedmakers (voorzitter van de Foundation Rural Energy Services, FRES) en Jasse Cnudde (directeur van het secretariaat van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, VBV) waren uitgenodigd om over hun eigen ervaringen en de "do's and don'ts" van het lobbyen te vertellen.

In verschillende functies (secretaris PvdA Zandvoort, Werkgroep Ecologie en Ontwikkeling van PvdA delegatie van het Europese Parlement, Directeur duurzame energie bij Nuon, voorzitter FRES, Europarlementariër) heeft Annemarie veel ervaring opgedaan met lobbyen en met gelobbyd worden. Hier volgen een aantal van de interessante voorbeelden die zij gaf. Als secretaris van de PvdA in Zandvoort heeft ze, met een spraakmakende campagne die landelijke aandacht trok, succesvol gelobbyd voor een hervorming van de sociale dienst in Zandvoort. De zaak werd publiek aan de kaak gesteld (de pers erbij gehaald). De werkgroep Ecologie en Ontwikkeling van de PvdA delegatie in het Europese Parlement kon veel invloed op programma's uitoefenen door interessante sprekers uit te nodigen en door prominente partijleden discussiegroepen te laten leiden.

Als Europarlementariër had ze ook ervaring met het gelobbyd worden. Een Europarlementariër krijgt dagelijks meer dan 10 kg aan post. De assistenten zijn de eerste zeef die van de meeste zaken beoordelen of ze aandacht behoeven. Zo ontving ze ondermeer persoonlijke brieven van gevangenen die haar tot actie aanzetten, terwijl deze problematiek niet in haar portefeuille zat. Een ander voorbeeld was een actie van distributeurs van energie die een ander standpunt hadden dan energieproducenten. Ondanks de zeer knullige aanpak van hun lobby luisterde ze hier toch naar, maar dat was meer omdat ze zelf ook ammunisie nodig had tegen de producenten.

Jasse begon met een korte presentatie over de VBV (www.vbv.be). De VBV heeft een secretariaat met gemiddeld 7 betaalde krachten. Dit secretariaat wordt ondersteund door ca. 50 vrijwilligers (in totaal heeft de VBV ongeveer 1500 leden). De VBV richt zich vooral op publicitaire acties met de bedoeling de situatie van het bos in Vlaanderen te verbeteren. Zo heeft de VBV 10 jaar lang gelobbyd voor een compensatieregeling ten behoeve van herplant van gekapt bos. Volgens Jasse is het belangrijk om als vereniging autoriteit te verwerven zodat men niet meer om de vereniging heen kan. Daarom heeft de VBV ook altijd meerdere projecten tegelijkertijd lopen. Bij allerlei activiteiten zijn vbv-ers in kostuums (uitgedost als boom) aanwezig. Inmiddels zijn deze kostuums in heel Vlaanderen bekend en vormen zo een visitekaartje voor de vereniging. Daarnaast worden tijdens acties bossen gecombineerd met leuke ervaringen en/of sociale thema's door activiteiten met andere organisaties te organiseren (zoals Bossen voor Kanker, Vredesbos). Hierdoor worden bossen geassocieerd met sociale thema's waardoor ze makkelijker op de (politieke) agenda komen. Daarnaast hanteert de VBV nog tal van andere strategieën om effectief zaken gedaan te krijgen zoals enquêtes bij politieke partijen en inzetten van bekende Vlamingen.

Uit de voorbeelden van Annemarie en Jasse blijkt dat spraakmakende of schokkende acties en acties waarbij prominente partijleden of gezaghebbende of bekende personen bij betrokken worden succesvol kunnen zijn, mits ze goed voorbereid worden. De belangrijkste tips van Annemarie en Jasse waren dat: voor je begint met lobbyen, er goed nagedacht moet worden over wat je precies voor elkaar wilt krijgen. Het belangrijk is om te weten wat het speelveld is; zoek uit wie waar achter zit. Je goed moet bedenken wat het belang van de ander is, waarom die persoon jou ergens mee zou helpen. Een zaak waarvoor je wilt lobbyen inhoudelijk goed voorbereid moet worden.

Na het inhoudelijke gedeelte was er soep met broodjes, waarna met hernieuwde energie aan het huishoudelijke gedeelte begonnen kon worden. Tijdens dit deel werd er teruggeblikt op een succesvol afgelopen jaar en werden de nieuwe plannen voor het komende jaar gepresenteerd. Slechts een kort overzicht van de activiteiten van 2005 wordt hier gememoreerd. Bijvoorbeeld de geslaagde lustrumdag op 25 juni 2005 voor het eerste VTB-lustrum. Verschillende vakinhoudelijke bijeenkomsten zijn georganiseerd, te beginnen met twee lezingen over het FLEGT voorafgaand aan de ALV in januari 2005. In oktober was de studiedag met als thema "Tropische bossen en conflicten" weer zeer succesvol en goed bezocht. Daarnaast zijn in 2005, in navolging van het succes van vorig jaar, drie netwerkvondens georganiseerd met als thema's: 'HIV/Aids en Agroforestry'; 'Bossen, ethiek en onderliggende waarden' en 'Tropische bossen en ervaringen met landaankoop'. Een uitgebreid verslag van de ALV kan gevonden worden in de notulen, te vinden op de website.

Eric Arets, secretaris VTB

FLEGT: POLITIEKE DRUK OP ILLEGAAL HOUT

Onder de naam 'Forest Law Enforcement, Governance and Trade' (FLEGT) zijn sinds 2001 regionale processen gestart die zich bezig houden met het probleem van de handel in illegaal hout. Het probleem werd voor het eerst politiek onderkend op de G8 top in Okinawa in 2000, wat leidde tot een ministeriële conferentie op Bali in september 2001. In februari 2002 heeft de Europese Commissie besloten over te gaan tot het ontwikkelen van een EU actieplan op het gebied van FLEGT.

Het FLEGT actieplan van de Commissie dat in december 2005 werd goedgekeurd kiest als invalshoek het tegengaan van economische misdrijven met betrekking tot de handel in hout. Het gaat hierbij om de bestrijding van de illegale houtkap en houthandel, belastingontduiking en corruptie in de bosbouwsector. Daarmee beoogt het actieplan:

- de ecologische en sociale schade van de ongereguleerde en illegale boskap tegen te gaan;
- de inkomsten uit de houthandel voor veelal arme producentenlanden te verhogen, en
- te voorkomen dat illegaal en - daardoor goedkoper - hout duurzaam geproduceerd hout uit de markt drukt.

Het gaat hierbij niet alleen om de producenten van tropisch hout zoals Indonesië, Maleisië, Brazilië en een aantal Afrikaanse landen, maar bijvoorbeeld ook om producten uit landen als Rusland. Het plan richt zich in de eerste plaats op de handel in boomstammen, ruw hout, plaatmateriaal en fineer.

De kern van het actieplan bestaat uit een aantal bilaterale overeenkomsten tussen de EU en houtproducerende landen. In deze zogenaamde Voluntary Partnership Agreements (VPAs) komen de EU en de partnerlanden overeen het probleem van illegaal hout aan te pakken door middel van een aantal gezamenlijk overeen te komen activiteiten die het goede bestuur van de bosbouwsector in het betreffende land moeten versterken. Het gaat bijvoorbeeld om het verstrekken van technische en financiële assistentie ter versterking van goed bosbeheer, het opzetten van de noodzakelijke verificatie systemen om illegaliteit te bestrijden en het vergroten van de belastinginkomsten uit de handel in hout.

Deze op bilaterale afspraken gebaseerde aanpak wordt binnen de EU op het niveau van de lidstaten ondersteund door een aantal maatregelen op het gebied van publieke aanbestedingen, het tegengaan van het witwassen van de winsten uit de illegale houthandel, de uitbreiding van het aantal boomsoorten dat onder CITES valt en het weren van hout uit oorlogsgebieden. Het mag voor zichzelf spreken dat dergelijke maatregelen de nodige harmonisatie problemen tussen de lidstaten met zich meebrengen en daardoor een tijdrovend proces zal zijn.

Nederland heeft op zich genomen om voor de EU de onderhandelingen te voeren met Maleisië om tot een dergelijke VPA te komen. De omvang van de Maleisische houtimporten naar Nederland en de lange historie in internationale samenwerking waren daar o.a. argumenten voor. Andere EU lidstaten hebben op vergelijkbare gronden eenzelfde rol in Ghana (VK) Kameroen (Duitsland), Gabon (Frankrijk) en diverse andere landen zitten in de wachtkamer om een dergelijk proces op te starten. Het ministerie van LNV dat binnen de overheid (tevens EZ en BZ) als trekker fungeert voor het FLEGT dossier kiest er voor om het als een

politiek onderhandelingsproces op te pakken, en ziet dit niet (zoals elders) als een OS activiteit.

De strijd tegen illegaal hout laat ook de NGO's niet onberoerd. In een gezamenlijke verklaring in september 2005 werden de lopende FLEGT onderhandelingen van kritisch commentaar voorzien. In de verklaring werden de EU lidstaten m.n. gevraagd aandacht te geven aan het ontduiken van het voluntary licencing system en werd aangedrongen op een verplicht systeem. Verder werden meer transparante communicatie naar 'civil society' en parlement geëist en werden duidelijke criteria gevraagd om tot onafhankelijke monitoring van dergelijke systemen en hun naleving te komen. De milieuorganisaties stellen tenslotte voor om tevens papier-, pulp- en composietproducten onder de 'licencing schemes' te laten vallen.

Al eerder, in juni 2004 waren de Nederlandse MFO's in een ongebruikelijke alliantie met de Vereniging Van Nederlandse Houtondernemingen (VVNH) naar buitengekomen met een verklaring over het FLEGT proces. Behalve een ondersteuning van het FLEGT proces wordt hierin opgeroepen FLEGT te zien als bijdrage aan een meer duurzaam beheer van bossen maar tevens om duidelijke EU wetgeving in te stellen en een onafhankelijke monitoring van de VPA te garanderen.

Het nieuwe VVNH beleidsplan 'De wortels van hout' (2006-2009) dat 8 maart jl. werd aangeboden aan staatssecretaris van Geel van het ministerie van VROM bevat ambitieuze, maar concrete doelstellingen op onderwerpen als duurzaam geproduceerd hout en legaal hout. Transparantie en heldere communicatie over de realisatie van de gestelde doelstellingen zijn hier van belang. De doelstelling die aangeeft dat over drie jaar 75 procent van het hout dat de VVNH-leden importeren en verhandelen, afkomstig zal zijn uit aantoonbaar duurzaam beheerd bos, is ambitieus. De schattingen over het huidige percentage lopen uiteen van 12 tot 20 procent. Het zal nodig zijn dat de ingezette FLEGT processen snel tot resultaten komen om de realisatie van deze doelstellingen te vergemakkelijken.

Wouter Hijweege, Wageningen International

Voor verdere informatie:

http://europa.eu.int/comm/development/body/theme/forest/initiative/index_en.htm (FLEGT) en <http://www.illegal-logging.info> (Britse Royal Institute of International Affairs)

DE ILLEGALE HOUTHANDEL ALS VOORBEELD VAN ECO CRIME

Aan het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtwetenschappen in Utrecht, waar zowel strafrecht als criminologie wordt onderwezen, is het thema van de ecologische criminaliteit (eco crime) onderwerp van onderwijs en onderzoek. Onder Eco Crime wordt verstaan: de illegale handel in flora en fauna. Er bestaat reeds de term milieucriminaliteit (zoals gebruikt voor de illegale afvalhandel) maar de term eco crime is treffender waar het gaat om illegale handel in bomen en dieren.

Binnen strafrecht en criminologie is de eco crime een nieuw thema. Zij is als een nieuwe loot toegevoegd aan de reeds bestaande specialisaties en aandachtsgebieden. Op den duur zal het net zo normaal zijn om deze vorm van criminaliteit te bestuderen, bestrijden en voorkomen, als andere vormen van

criminaliteit. Soms echter is het eerst noodzakelijk dat bepaalde illegale handelingen ook als zodanig worden benoemd. Met fraude bijvoorbeeld is dat ook het geval geweest. Twintig jaar geleden 'bestond' fraude niet als zodanig, nu wel, pas nadat wetenschappers dit op de kaart hadden gezet. Een groot verschil tussen strafrecht en criminologie is dat criminologie geen juridische wetenschap is maar een hoofdzakelijk sociale wetenschap aan de rechtenfaculteit. Daarbij zijn juristen meestal meer gericht op de wet en de handhaving, terwijl criminologen juist proberen de wetshandhaving, bijvoorbeeld via de rechter, een stap voor te zijn. Juist door het verkrijgen van meer inzicht in een verschijnsel, kan de criminoloog aanbevelingen doen in de preventieve sfeer. Immers: als je iets beter begrijpt, kun je er ook beter wat aan doen, ofwel preventie in plaats van repressie. Voorkomen is beter dan genezen; dit geldt ook voor de illegale houtkap en -handel.

Het is voor sommigen misschien even wennen de houthandel als criminaliteit te bezien, maar de beschikbare bronnen wijzen er op dat ongeveer de helft van het tropisch hardhout op de Nederlandse markt van illegale oorsprong is. Dit hout is dus illegaal verkregen, gestolen, of zonder toestemming en vergunningen gekapt. De criminoloog vraagt zich dan af: hoe kan het dat zo veel hout op de markt van illegale oorsprong is?

Volgens de wet is iemand die illegale waren koopt en vervolgens verkoopt, een heler. Daarmee zijn sommige houthandelaren dus eigenlijk helers, al zullen ze dit zelf misschien niet zo zien, zoals overigens vaker het geval is bij helers. Het geldt dat met deze illegale houthandel wordt verkregen, is dus eigenlijk illegaal verkregen vermogen, wat eventueel aan te pakken is via wet artikelen tegen witwassen. De illegale houthandel kan ook worden gezien als een vorm van wat in de literatuur genoemd wordt corporate crime of bedrijvenscriminaliteit; criminaliteit begaan door commerciële ondernemingen.

Daarnaast zijn sommige vormen van de illegale houthandel eigenlijk vormen van (internationaal) georganiseerde misdaad. Dat een handel in georganiseerd verband plaatsvindt, is nog niet voldoende om het te bestempelen als georganiseerde misdaad. Maar als voor een goede voortgang van de handel beamtten worden omgekocht, en zo de legale bovenwereld wordt binnengedrongen (waarmee de legale bovenwereld en illegale onderwereld samenkomen), dan kan men wel van georganiseerde misdaad spreken. Voor sommige typen van houtkap en houthandel is dit zeker het geval. De grote schaal waarop bijvoorbeeld sommige Maleisische organisaties hout (meranti of merbau) kappen in Indonesië, het vervolgens naar Maleisië smokkelen en als Maleisisch hout exporteren, kan worden beschouwd als een vorm van georganiseerde misdaad.

Zodra de winstmarges die worden behaald met de illegale houthandel er bij worden betrokken lijkt deze vorm van eco crime nog meer op georganiseerde criminaliteit. De winstmarges zijn namelijk vergelijkbaar met die van de internationale handel in illegale drugs, zoals cocaïne. Levert cocaïne in Nederland tien keer zo veel op (50 euro per gram) als in Zuid-Amerika of het Caribisch gebied (5 euro per gram), voor veel tropisch hout geldt deze marge ook. Een internationale houthandelaar betaalt lokale kappers tussen de tien en twintig euro per kubieke meter, en hij kan die kuub vervolgens in Europa of Japan (legaal) verkopen voor het

tienvoudige! Dit geldt bijvoorbeeld voor veel meranti dat in nationale parken op Indonesisch Borneo door Maleisische organisaties wordt gekapt en als Maleisisch wordt geëxporteerd.

Ten slotte, de andere les uit de criminologie die kan worden toegepast op de illegale houthandel is het begrip gelegenheidscriminaliteit. Sommigen vormen van criminaliteit komen veel voor omdat zij alle gelegenheid krijgen doordat de handel geen strobreed in de weg wordt gelegd. Voor de illegale internationale houthandel lijkt dit inderdaad op te gaan. Er wordt in de bronlanden weinig opgetreden tegen illegale kap, en de afnemende landen zoals Nederland doen weinig om de import van illegaal gekapt hout tegen te gaan. Maar hoe kan tegen die handel dan effectief worden opgetreden, hoe kunnen de bossen behouden blijven?

In Nederland wordt wel eens gezegd: wij kunnen hier weinig doen aan de illegale kap van hardhout. Dat zal toch echt daar, in de bronlanden moeten gebeuren. Aanpakken aan de bron! Echter, gelet op de winstmarges die de internationale houthandelaren halen, zijn zij in staat in de bronlanden mensen om te kopen. Omdat handelaren hun (illegaal) hout goedkoop inkopen en voor het tienvoudige (legaal) verkopen, beschikken zij over grote sommen geld voor corruptie. Juist omdat de afnemende landen, zoals Nederland, weinig kritisch zijn ten aanzien van het hout dat zij importeren, beschikt de internationale houtmafia over veel smeergeld. Het is daarom van belang dat ook de afnemers hun verantwoordelijkheid nemen. Shared responsibility, gedeelde verantwoordelijkheid, is een voorwaarde om effectief en preventief op te treden tegen de illegale kap van en handel in tropisch hardhout.

*Tim Boekhout van Solinge
Universitair docent criminologie, Willem Pompe Instituut
voor Strafrechtwetenschappen, Universiteit Utrecht*

DRUK BEZOCHT SYMPOSIUM WAARDERING EN FINANCIERING VAN NATUUR

Op 8 december 2005 organiseerde de directie Kennis samen met Wageningen International (voorheen IAC), Wageningen UR en Tropenbos Internationaal het symposium "Nature Valuation and Financing – Making the priceless valuable". De dag bracht ruim honderd mensen bijeen uit beleid, kennisinstellingen, financiële wereld en uitvoeringen en bood ruimte om kennis te delen, met elkaar te discussiëren en te netwerken. Een korte impressie.

De deelnemers bogen zich over twee hoofdvragen: 1) hoe kan de waarde van natuur en haar functies zodanig zichtbaar gemaakt worden, dat deze in besluitvorming en economische afwegingen wordt meegenomen, en 2) welke financiële instrumenten zijn er om gebruikers van natuurdiensten te laten betalen aan hen die deze diensten produceren.

Waardering en financiering van ecosysteemdiensten zijn in toenemende mate belangrijke thema's binnen het Nederlandse natuurbeleid, zowel nationaal als internationaal. Groene en blauwe diensten, het verzilveren van natuurdiensten als onderdeel van een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) en de toenemende aandacht voor "Payment for Environmental Services" in het ontwikkelingsbeleid zijn daar voorbeelden van. Het is steeds duidelijker dat de overheid daarbij niet meer alleen verantwoordelijk kan en wil zijn. Vermaatschappelijking van het natuurbeleid is een

randvoorwaarde geworden voor duurzame ontwikkeling. Waardering van ecosysteemdiensten en de ontwikkeling van daarop gebaseerde nieuwe financieringsmechanismen zijn daar een wezenlijk onderdeel van.

Op het symposium werd benadrukt dat signalering van dat belang niet voldoende is en dat er nu vooral gewerkt moet worden aan de praktische implementatie. Tussen agenderen van beleid en de uitvoering daarvan in de praktijk zijn verschillende stappen te gaan. Tijdens het symposium werd duidelijk dat één van die stappen het overbruggen is van de kloof tussen de wereld van de natuurorganisaties en de wereld van de financiële instellingen. Samenbrengen van partijen en het delen van kennis op het gebied van beleid en uitvoering zal het vormgeven en het zetten van deze stappen vereenvoudigen.

Het symposium was tevens de start van het Nederlandse Platform voor Ecosysteem Waardering en Financiering. Dit platform wil de krachten, kennis en vraagstukken van de overheid, NGO's, bedrijfsleven en de onderzoeksinstituten bijeenbrengen. Voor meer informatie over het symposium en platform zie www.naturevaluation.org. Het verslag van het symposium is tevens op deze website te vinden.

Herman Savenije en Andrea Almaši, LNV Directie Kennis

WIE, WAT, WAAR?

Chris van der Goot van de Nederlandse Stichting Ecohout - en jarenlang VTB-lid - is in de laatste verkiezingsronde (eind 2005) benoemd in de Board of Directors van het Forest Stewardship Council, FSC. Wij feliciteren Chris hiermee van harte!

Het VTB-lid Jacqueline van de Pol heeft ons verrast door het contract met Alterra op te zeggen om weer terug te keren naar Centraal Afrika. Waarschijnlijk met een standplaats in Kameroen zal zij vanaf 1 mei voor de Engelse stichting Tropical Forest Trust (TFT) gaan werken. Zij zal het Afrikaanse deel van het TTAP (Timber Trade Action Plan) gaan coördineren dat zich bezig houdt met de ondersteuning van het certificeren van houtbedrijven van het bos tot aan de consument. Ook Jacqueline wensen we veel succes toe met deze uitdaging.

VTB FOTOPRIJSVRAAG

De foto's van de VTB prijsvraag zijn allemaal op de VTB website te bewonderen, in kleur, maar hierbij – helaas slechts in zwart-wit - toch een hommage aan de winnaar: Precies een jaar geleden maakte Peter Dam deze winnende foto met de

titel: *"Tomorrow's forests are in your hands"* in Bairaman, West Pomio District, East New Britain, Papoea Nieuw Guineea.

Op maandagmorgen is de motorketting zaag vaag te horen vanaf het bospad, waarover traag de waterbuffel nadert. Er worden bomen gekapt, want er is geld nodig voor scholing, kleding, malariamedicijnen en zoveel andere goede nieuwe dingen. Maar het sterke oude geloof in het belang van hun land en bossen, maakt dat de mensen van Bairaman hebben gekozen voor een andere weg dan kaalkap voor oliepalm of het tekenen van een contract met een grote houtkapmaatschappij. Bairaman Timbers, hun eigen eco-houtbedrijf, verzaagt het hout ter plekke, en laat voor elke gekapte boom er een van dezelfde soort staan. Voor de toekomst, voor hun kinderen. Het is paasvakantie en de kinderen helpen mee. Het leiden vanaf de aanhanger van de waterbuffel is natuurlijk het mooiste werk, het zware zaag- en sjouwwerk is voor hun vaders. Het lijkt allemaal nog spelen, maar met de teugels van de buffel nemen de jongeren nu al de toekomst van hun bossen, land en leven in hun eigen hand. (Peter Dam)

Zie voor meer informatie en foto's de VTB website:
<http://www.tropischebossen.nl/fotoalbum/prijsvraag.asp>

De Vereniging Tropische Bossen (als studiekering van het KLV) heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen, die vanuit verschillende achtergronden en posities, geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen,
info@tropischebossen.nl (ook voor info en aanmelden).

Website: www.tropischebossen.nl **Deadline** voor het inleveren van artikelen voor de volgende nieuwsbrief is 30 juni 2006.

Redactie VTB-Nieuws: Paul Hillegers, André Koppe, Henneleen Koppe-de Boo, Henk Lette en Paul Zambon.

Email redactie: nieuwsbrief@tropischebossen.nl

Drukker: Drukkerij Junior, Nijmegen.